

Ο Deleuze, σχολιάζοντας την φιλοσοφία του Spinoza, συνόψισε ότι:

«η συνείδηση μας είναι φύσει τόπος ψευδαισθήσης. Η φύση της είναι τέτοια , ώστε δρέπει αποτελέσματα, αλλά αγνοεί τις αιτίες». Και συνεχίζει:

«Δεδομένου ότι η συνείδηση δεν περισυλλέγει παρά μόνον αποτελέσματα, θα κορυφώσει την άγνοια της αντιστρέφοντας την τάξη των πραγμάτων, εκλαμβάνοντας τα αποτελέσματα ως αίτια». Ο Hegel δανείστηκε από τον Spinoza την θέση ότι « κάθε καθορισμός είναι μία άρνηση» και κατηγορώντας τον ως υπερβολικά εσωτερικό ή πιο απλά αισιόδοξο, ανέπτυξε μία αρνητική διαλεκτική.

Ο Marx διεκδικείται από πολλούς, οι οποίοι περισσότερο στην προσπάθειά τους να διαφοροποιηθούν, του προσδίδουν πολλά χαρακτηριστικά και τον διχοτομούν. Πρώτος/Υστερος Marx, ο Marx των Παρισινών Χειρογράφων και ο Marx του Κεφαλαίου, χεγκελιάνος/υλιστής είναι κατηγορήματα τα οποία προσπαθούν να βρουν μία συνέπεια τόσο στην δική τους θεωρητική και πρακτική δράση όσο και σε αυτήν του Marx. Με αυτό τον τρόπο φτάνουν να αγνοούν ή να υποτιμούν τις πολύ χρήσιμες εσωτερικές του αντιφάσεις. Έτσι, επιστρέφοντας στον Spinoza, το ερώτημα δεν είναι μονάχα *πως* ήταν ο Marx αλλά και *το ποιος, τι, γιατί* ήταν ο Marx.

Ήταν εκείνος που έγραφε ότι σκοπός του είναι «μία ανελέητη κριτική σε οτιδήποτε υπάρχει», «ότι οι φιλόσοφοι έχουν μονάχα ερμηνεύσει τον κόσμο, αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να τον αλλάξουμε». Η ανάλυση του εκτείνεται πέρα από το καλό και το κακό ως ηθικές κατηγορίες– αφορά την κριτική της υλικής καπιταλιστικής πραγματικότητας, ενταγμένη στην επιθυμία υπέρβασης της.

Το πως λειτουργεί ο καπιταλισμός, ποια είναι τα δομικά του χαρακτηριστικά ή ποιες είναι οι εξειδικεύσεις στην πλέον σύγχρονη μορφή του, δεν είναι ένα αφηρημένο ή θεωρητικό ερώτημα. Η πρακτική δράση δεν μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς να επιστρέφει στο ερώτημα αυτό. Αν λοιπόν ο Marx είναι καλός για μας, είναι επειδή η φιλοσοφία του ήταν μία φιλοσοφία «γεμάτη όρεξη για ζωή», μία φιλοσοφία ικανή, παρά τις ελλείψεις της, να απαντήσει σε αυτό το ερώτημα που μας βοηθά να κατανοήσουμε την πραγματικότητα και να προσεγγίσουμε την αλήθεια.

Συμφωνώντας σε μεγάλο βαθμό με την θέση του Heinrich για την αναγκαιότητα μίας νέας μαρξικής ανάγνωσης:

“με στόχο να κάνει σαφές ότι «ο» μαρξισμός δεν υπάρχει. Παραμένει πάντα επίδικο ζήτημα το ποιος είναι πράγματι ο πυρήνας της μαρξικής θεωρίας- και μάλιστα όχι μόνο μεταξύ «μαρξιστών» και «αντιμαρξιστών», αλλά και μεταξύ των ίδιων «των μαρξιστών»”,

προχωράμε σε μία ακόμη αλλά διαφορετική, κατά την άποψη μας, περίληψη του κλασικού πλέον μαρξικού κειμένου «Μισθός, Τιμή και Κέρδος», η οποία αποτέλεσε και εισήγηση στο αντίστοιχο θεωρητικό σεμινάριο της Ανασύνθεσης-ONPA , τον Δεκέμβριο του 2017.

(Σημειώνουμε ότι έννοιες όπως σχετική και απόλυτη υπεραξία, τυπική/πραγματική υποταγή της εργασίας στο κεφάλαιο, δεν αναλύονται στην έκταση που τους πρέπει καθώς δεν περιλαμβάνονται στο συγκεκριμένο κείμενο αλλά στην Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας. Προτείνουμε στον αναγνώστη, εφόσον επιθυμεί μία πιο ενδελεχή εισαγωγή σε αυτούς τους όρους, το βιβλίο του Michael Heinrich *Το κεφάλαιο του Marx, Εισαγωγή στους τρεις τόμους, ελληνική έκδοση Εκδόσεις futura, 2017.*)

Μισθός, Τιμή και Κέρδος

Το κείμενο αυτό αποτελεί την τοποθέτηση του Μαρξ στο Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Εργατών και έγινε τον Απρίλη του 1865. Στη τοποθέτηση αυτή, ο Μαρξ αντιπαράκειται με τη θέση που εκφράζεται από τον Weston και τους ουτοπικούς σοσιαλιστές και η οποία συνοψιζόταν στην κριτική του συνδικαλισμού, με τη επιχειρηματολογία ότι μία αύξηση στους μισθούς των εργατών το μόνο που κάνει είναι να αυξάνει τις τιμές, ακυρώνοντας έτσι το όφελος της αύξησης για τους συγκεκριμένους εργάτες και δημιουργώντας προβλήματα στους εργάτες άλλων κλάδων.

Η θέση αυτή, αρκετά απλουστευτική και ελλιπής, ήταν βασική για τους Ουτοπικούς Σοσιαλιστές στη προσπάθεια τους να προωθήσουν το μοντέλο του Συνεργατισμού ως κατ' εξοχήν πρότυπο οργάνωσης των εργαζόμενων. Η απάντηση που δίνεται από τον Μαρξ αντικρούει γρήγορα και εύσχημα το παραπάνω επιχείρημα και από το 6^ο κεφάλαιο και μετά επικεντρώνεται στο να αναδείξει τις δυνατότητες και τους περιορισμούς του συνδικαλισμού, να αναλύσει πηγές κέρδους όπως η γαιοπρόσοδος, ο τόκος και η υπεραξία και εν τέλει να περιγράψει σε γενικές γραμμές μία εργασιακή θεωρία της αξίας.

Η θεωρία της αξίας στον Μαρξ επεκτείνει την σφαίρα της πολιτικής οικονομίας μέσα από το πλαίσιο της εργασιακής θεωρίας της αξίας που ανέπτυξε ο David Ricardo. Ο Ricardo έγραφε χαρακτηριστικά στο πρώτο κεφάλαιο των Βασικών Αρχών Πολιτικής Οικονομίας:

«Η αξία ενός εμπορεύματος, ή η ποσότητα ενός άλλου εμπορεύματος με το οποίο θα ανταλλαχθεί, εξαρτάται από την σχετική ποσότητα εργασίας που απαιτείται για την παραγωγή του»

Η τοποθέτηση αυτή ήταν σαφέστατα πιο συνεκτική από την τοποθέτηση του Adam Smith για τη σχέση αξίας και εργασίας. Ο Smith, αν και είχε αναγνωρίσει την εργασία ως βασικό παράγοντα για τον καθορισμό της τιμής, άλλαζε από κεφάλαιο σε κεφαλαίο τον ορισμό που της έδινε. Για τον Smith η εργασία άλλοτε ήταν ίση με την ποσότητα που απαιτούνταν για να παραχθεί ένα προϊόν, άλλοτε ίση με την ποσότητα εργασίας που μπορεί να αγοραστεί με χρηματικό πόσο ίσο με την αξία του προϊόντος και άλλοτε ήταν ίση με την ποσότητα των προϊόντων που μπορεί να αποκτηθεί από τον μισθό του εργαζόμενου.

Αντίθετα ο Ricardo, του οποίου ο στόχος ήταν να ανακαλύψει τις οικονομικές δυνάμεις που ορίζουν την διανομή του εισοδήματος, θεωρούσε ότι η εργασία αποτελούσε το βασικό μέτρο για τον υπολογισμό της αξίας. Σκεφτόταν ότι είτε πέφτει η τιμή ενός προϊόντος είτε μειώνονται τα κέρδη, είτε αυξάνονται οι τόκοι και τα ενοίκια (για τον Smith τόκοι και ενοίκια θεωρούνται, όπως και η εργασία, κόστη για τον προσδιορισμό της φυσικής τιμής) η εργασία που απαιτείται για την παραγωγή ενός εμπορεύματος παραμένει σταθερή.

Ο Μαρξ αναγνωρίζει και εκτιμούσε την ειλικρίνεια και τον κυνισμό στο έργο του Ricardo και αντιμαχόταν όσους έριζαν ως συνεχιστές και ιδιαίτερα τον Mill. Ο Ricardo πρώτα και κύρια στόχευε στην αντιστοιχία των θεωρητικών του προτάσεων και συμπερασμάτων με την πραγματικότητα και σε δεύτερο βαθμό στο να προσαρμόσει αυτά τα συμπεράσματα στην υπεράσπιση της θεώρησης του για τον κόσμο. Για αυτό περιέγραφε το σύνολο της πραγματικότητας ως ένα σύστημα από ανταγωνισμούς, εντάσεις και δυνάμεις που συγκρούονται.

Επιστρέφοντας στον Μαρξ, πέρα από την κριτική στον Weston μπορούμε να διακρίνουμε τον λόγο σε τρία κύρια μέρη τα οποία είναι: η αξία του εμπορεύματος, η πηγή του κέρδους και τέλος η σχέση μισθού και κέρδους.

Ο Μαρξ ξεκινάει την συλλογιστική του σχετίζοντας τα προϊόντα με την έννοια της ανταλλακτικής αξίας. Η αξία, πέρα από περιπτώσεις προϊόντων που δεν πουλιούνται στην αξία τους λόγω της επίδρασης των μονοπωλίων όπως αναπτύσσεται στον τρίτο τόμο του Κεφαλαίου, ορίζει τα μεγέθη με τα οποία ανταλλάσσονται τα προϊόντα μεταξύ τους. Η σχέση της ανταλλαγής κάνει τον Μαρξ να ορίσει ότι η αξία είναι χαρακτηριστικό όλων των προϊόντων αλλά, από την στιγμή που πραγματώνεται μέσα στο πλαίσιο της ανταλλαγής είναι περισσότερο ένα κοινωνικό χαρακτηριστικό παρά ένα φυσικό.

Ποια είναι τα άλλα χαρακτηριστικά των προϊόντων και κυρίως μία από αυτά είναι κοινωνικά; Τα προϊόντα είναι αποτέλεσμα της κοινωνικής εργασίας δηλαδή της εργασίας που εκτελείται μέσα από τον υπάρχοντα κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας. Και αυτό ακριβώς είναι που τους δίνει αξία και αποτελεί ένα ακόμη κοινό τους. Η αξία ενός προϊόντος λοιπόν ορίζεται α) από το πλαίσιο και τους όρους της ανταλλαγής και β) την ποσότητα της απαιτούμενης εργασίας για την παραγωγή του.

Ωστόσο, η αξία ενός προϊόντος δεν ορίζεται πλήρως από την πραγματική ποσότητα της απαιτούμενης για την παραγωγή του αξίας αλλά από, όπως γράφει «την ποσότητα της αναγκαίας εργασίας για την παραγωγή σε μία δεδομένη κοινωνική κατάσταση, κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες παραγωγής με μία μέση δεδομένη κοινωνική ένταση και μέσες παραγωγικές ικανότητες εργασίας». Αν δεν ίσχυαν τα παραπάνω, θα ήταν αρκετό για να ορίσουμε την αξία ενός εμπορεύματος μόνο από την απαιτούμενη ποσότητα εργασίας. Όσο αυξάνεται η εργασία, θα έπρεπε να αυξάνεται η αξία και ο μισθός- κάτι ωστόσο που δεν συνέβαινε, συμβαίνει ούτε πρόκειται να συμβεί όσο ισχύουν οι καπιταλιστικές συνθήκες παραγωγής.

Από τα παραπάνω μπορούμε να βρούμε μία αρχική παραδοχή για την σχέση μισθού-αξίας: **Η αξία ενός προϊόντος δεν ορίζεται, ούτε επηρεάζεται, από τον μισθό που παρέχεται σε όσους/ες την παράγουν.**

Το σημαντικό ερώτημα στο οποίο φτάνουμε είναι: Πως μετράμε το πόση εργασία απαιτείται, ή ας το πούμε έτσι, υπάρχει μέσα σε ένα προϊόν;

Ο Μαρξ απαντάει ότι πρέπει να μετράμε αρχικά βάσει του χρόνου εργασίας για την παραγωγή και εν συνεχεία με την υποβάθμιση της εξειδικευμένης εργασίας σε μονάδες απλής ή μέσης εργασίας. Με αυτήν τη διάκριση ορίζει από την μία την έννοια της υπερεργασίας, δηλαδή της πλεονάζουσας εργασίας και από την άλλη της χρήσης των παραγωγικών δυνάμεων της εργασίας.

Όταν λοιπόν μετράμε την ποσότητα της εργασίας για ένα προϊόν πρέπει να προσθέσουμε τόσο την εργασία στο στάδιο της παραγωγής όσο και την εργασία που έχει προηγηθεί α) για την μετατροπή των πρώτων υλών, την ενέργεια που απαιτείται και β) για την παραγωγή των πάγιων (μηχανήματα, μηχανές) τα οποία είναι αναγκαία για την παραγωγή.

Ένα δεύτερο σημαντικό στοιχείο, που κρατάμε, είναι ότι **τα μέσα παραγωγής (πάγια, μηχανήματα, πρώτες ύλης) είναι εργασία που διανέμεται- φθείρεται, αποσβήνεται- συνάρτηση της παραγωγής και που ολοκληρώνεται μέσω αυτής.**

Η αξία ενός προϊόντος, λοιπόν, αλλάζει όσο αλλάζει και η ποσότητα της κοινωνικά αναγκαίας εργασίας που απαιτείται για να παραχθεί. Αυτό εξαρτάται από αυτό που ο Μαρξ ορίζει ως παραγωγικές δυνάμεις της εργασίας. Αν αυξάνεται η παραγωγικότητα, δηλαδή απαιτείται λιγότερος χρόνος για να παραχθεί κάτι, τότε μειώνεται και η αξία. Αν η παραγωγικότητα πέσει τότε η αξία αυξάνεται.

Η αντίστροφη σχέση αξίας και παραγωγικότητας είναι τρομερά σημαντική και σχετική. Εξηγεί τον καταμερισμό της εργασίας και την υποβάθμιση των παραγωγικών δυνατοτήτων ως επιλογές στις οποίες στοχεύει ο καπιταλισμός. Αυτό που ουσιαστικά μπορούμε να σημειώσουμε είναι:

Η υποβάθμιση των παραγωγικών δυνατοτήτων, μειώνει την παραγωγικότητα. Η μείωση της παραγωγικότητας αυξάνει την αξία. Με δεδομένη την αύξηση της αξίας δημιουργείται κίνητρο για την αύξηση της παραγωγικής διαδικασίας με την άνοδο του πόσου της υπερεργασίας.

Τρίτο σημαντικό σημείο: Η αξία δεν διαμορφώνεται εξωτερικά της παραγωγικής διαδικασίας με βάση τον νόμο προσφοράς- ζήτησης ή της μακροπρόθεσμης ισορροπίας της αγοράς ώστε φυσική τιμή=αξία. (όπως πρέσβευαν οι Σμιθιανοί και λοιποί φιλελευθεροί). Η αξία διαμορφώνεται εσωτερικά με βάση τις σχέσεις παραγωγής.

Ο γενικός κανόνας στον οποίο φτάνει ο Μαρξ λέει ότι: 1) αύξηση της αναγκαίας παραγωγικής εργασίας σημαίνει αύξηση της αξίας και το αντίστροφο και 2) αύξηση

της παραγωγικότητας της εργασίας σημαίνει μείωση της αξίας και το αντίστροφο. Ο στόχος λοιπόν για το κεφάλαιο, δηλαδή τους εκμεταλλευτές της εργασίας, την νεκρή εργασία, είναι η ταυτόχρονη αύξηση της κοινωνικά αναγκαίας εργασίας και η υποβάθμιση των παραγωγικών δυνάμεων της εργασίας.

Στη συνέχεια ο Μαρξ ασχολείται με το ζήτημα του χρήματος. Για τον Μαρξ το χρήμα είναι ένα είδος προϊόντος που έχει ωστόσο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Το πιο σημαντικό από αυτό είναι ότι το χρήμα, παρότι και το ίδιο είναι προϊόν, αποτελεί παράλληλα και το προϊόν συγκριτικά με το οποίο μετρούνται τα υπόλοιπα προϊόντα. Ο χρυσός για παράδειγμα, λόγω του παραπάνω συσχετισμού, θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχει ως «φυσική αξία» την αξία ανταλλαγής του με το προϊόν.

Στο Μισθός, Τιμή και Κέρδος ο Μαρξ σημειώνει ότι η κυκλοφορία του χρήματος είναι αυτή που ολοκληρώνει την υπεραξία του εμπορεύματος. Στο κεφάλαιο, αναπτύσσει περισσότερο το ζήτημα της κυκλοφορίας και του χρήματος και αναπτύσσει τον τύπο για την απλή εμπορευματική κυκλοφορία:

E-X-E, Εμπόρευμα Χρήμα Εμπόρευμα το οποίο σημαίνει ότι το χρήμα μεσολαβεί μόνο για να πραγματοποιηθεί η ανταλλαγή των εμπορευμάτων. Το χρήμα στην απλή εμπορευματική κυκλοφορία δεν προσθέτει αξία ούτε μετατρέπεται σε κεφάλαιο.

Στην καπιταλιστική οικονομία το χρήμα είναι και αυτό εμπόρευμα και υπόκειται στη διπλή φύση του εμπορεύματος καθώς η αύξηση του χρήματος, δηλαδή η συσσώρευση κεφαλαίου είναι ο σκοπός. Αυτό αποτυπώνεται στον τύπο:

X-E-X, Χρήμα Εμπόρευμα Χρήμα.

Καθώς στην παραγωγική δημιουργείται μεγαλύτερη αξία από αυτήν που αγοράζεται, αυτό αλλάζει την εξίσωση σε:

X-E-X', Χρήμα Εμπόρευμα Μεγαλύτερη Ποσότητα Χρήματος. Αυτός είναι και ο γενικός τύπος του κεφαλαίου.

Εδώ υπάρχει η εξής αντίθεση: Παρότι η ανισότητα παρουσιάζει στο σκέλος **E-X'** (δηλαδή στην **εμπορική σχέση πώλησης**), δημιουργείται στο σκέλος **X-E** (δηλαδή στην **παραγωγική σχέση**).

Ο Μαρξ συνεχίζει τον λόγο του λέγοντας ότι η αγοραία τιμή στην οποία πωλείται ένα προϊόν στην πραγματικότητα μπορεί να διαφέρει από την φυσική αξία. Ως αποτέλεσμα επαναφέρει τις δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης, όχι όμως για να ορίσει την αξία, αλλά την τιμή. Η αγοραία τιμή, ισορροπεί βραχυπρόθεσμα στην φυσική τιμή, με την προϋπόθεση ότι τα προϊόντα πωλούνται στην αξία τους (κάτι που δεν ισχύει απόλυτα στην περίπτωση μονοπωλίων όπως είπαμε και παραπάνω).

Σε γενικές γραμμές λοιπόν το να πούμε ότι το κέρδος δημιουργείται όταν η τιμή πώλησης ξεπερνάει την αξία είναι παράλογο γιατί θα σήμαινε ότι αυτό που κερδίζει

κάποιος ως πωλητής θα το έχανε σαν αγοραστής.

Τέταρτο σημαντικό σημείο λοιπόν: Η αξία ενός εμπορεύματος ορίζεται από την απαιτούμενη εργασία για την παραγωγή του. Η φράση «αξία της εργασίας» είναι κενή. Η εργασία δεν έχει αξία – είναι αξία.

Φτάνουμε εδώ στο σημείο όπου αντιμετωπίζει θεωρητικά το επιχείρημα του Weston ότι η αύξηση των μισθών είναι αμελητέα γιατί συνεπάγεται αύξηση των τιμών των αναγκαίων προϊόντων. Για τον Μαρξ, όπως είδαμε η αξία προκύπτει ενδογενώς από την παραγωγική διαδικασία και τις συνθήκες παραγωγής.

Εφόσον οι καπιταλιστές, παρουσιάζουν κέρδος το οποίο μάλιστα αυξομειώνεται ακόμη και με σταθερή τιμή πώλησης, γιατί κάτι τέτοιο να μην είναι δυνατόν να συμβαίνει και για τους εργαζόμενους;

Έτσι, προτού εξηγήσουμε περαιτέρω την πηγή του κέρδους πρέπει να κάνουμε τη παραδοχή ότι τα προϊόντα πωλούνται στις αξίες τους.

Το γεγονός ότι ένας εργάτης πληρώνεται αφότου δουλέψει και το ότι οι απολαβές του είναι πληρωμή εργασίας που έχει πραγματοποιηθεί δημιουργεί μία σύγχυση. Αυτό που ένας εργάτης πουλάει και πάνω στο οποίο πληρώνεται δεν είναι η συγκεκριμένη εργασία του αλλά η ικανότητα του να δουλεύει ή αλλιώς η εργατική του δύναμη.

Η εργατική δύναμη υπόκειται και αυτή στη διπλή φύση του εμπορεύματος, δηλαδή, όπως στα άλλα εμπορεύματα η αξία της ορίζεται από την εργασία που βρίσκεται σε αυτήν και από την υπάρχουσα κατάσταση των παραγωγικών συνθηκών.

Σημείο Πέμπτο: Η εργατική δύναμη του ενός εξαρτάται τόσο από την δική του εργασία όσο και από τις παραγωγές συνθήκες, δηλαδή την πραγμάτωση της εργασίας των υπολοίπων.

Από την μία εξαρτάται από το πόση εργασία απαιτείται και τι αξία δημιουργείται για τα προϊόντα που χρειάζεται ο εργάτης για να ζήσει την οικογένειά του και για να αναπαράγει την εργατική του δύναμη.

Πάνω στο σημείο αυτό, εδράζεται η θέση ότι η εργατική τάξη είναι η μόνο τάξη αυτή καθ' αυτή, δηλαδή η τάξη που μπορεί να εγγυηθεί την κοινωνική αναπαραγωγή μέσω της αναπαραγωγής της εργατικής της δύναμης. Οι υπόλοιπες τάξεις απομυζούν αυτήν την αξία που παράγει και για αυτό διαχρονικά συνάπτουν συμμαχίες με την κεφαλαιοκρατική τάξη.

Οι διαφορές στον μισθό των εργαζομένων δείχνουν ανισότητες στην αξία των διάφορων ειδών εργατικής δύναμης το οποίο μπορεί να οφείλεται σε ποιοτικές διαφορές λόγω εκπαίδευσης, εμπειρίας κα. Ως εκ τούτου, η απαίτηση για ίσους μισθούς είναι παράλογη όσο υπάρχουν αποκλίσεις στην αξία της εργατικής δύναμης.

Τόσο οι ταξικοί ανταγωνισμοί για την αξία όσο και οι ενδοταξικές ανισότητες όπως εκφράζονται με τον μισθό (που προκύπτουν από τον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας), δείχνουν ότι ο Μαρξ δεν αναπτύσσει μία θεωρία για την ισότητα αλλά για την κοινωνική δικαιοσύνη και για τον αγώνα για το καθολικό. Για τον Μαρξ ο καταπιεστές και ο καταπιεζόμενος δεν πρέπει να γίνουν ίσοι, μοιράζοντας με κάποιο μαγικό τρόπο την καταπίεση. Πρέπει να αρθεί η καταπίεση, να πέσει ο καταπιεστής, να δημιουργεί μία κοινωνία στην οποία «η ελεύθερη ανάπτυξη του ενός να είναι προϋπόθεση για την ελεύθερη ανάπτυξη του άλλου».

Συνεχίζοντας, πρέπει να σημειώσουμε ότι αυτό το οποίο πληρώνει ο εργοδότης, δηλαδή η εργατική δύναμη, είναι διαφορετικό από αυτό που αγοράσει, δηλαδή την χρήση της εργατικής δύναμης. Για λόγους κατανόησης στο κείμενο χρησιμοποιείται το παρακάτω παράδειγμα:

Έστω ότι ένας εργαζόμενος εργάζεται 12 ώρες και πληρώνεται 3 χρηματικές μονάδες την ημέρα. Η ποσότητα των 3 χρ. μον. την ημέρα είναι ίση με 6 ώρες δουλειάς. Ο εργαζόμενος έχει αντικαταστήσει την αξία της εργασίας του μετά από 6 ώρες δουλειάς ωστόσο συνεχίζει να εργάζεται. Ο καπιταλιστής, έχει αγοράσει όχι την εργατική δύναμη (τις 6 ώρες) αλλά την χρήση της (τις 12 ώρες). Οπότε αποσπά την αξία των υπόλοιπων 6 ωρών χωρίς αντάλλαγμα.

Συνεχίζοντας το παράδειγμα, ο Μαρξ υποθέτει ότι η αξία των παγίων, μηχανημάτων κτλ που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή αξίζουν 24 ώρες εργασίας ή 12 χ.μ. Οπότε αθροίζει αυτήν την αξία με την αξία που παράγει ο εργαζόμενος $12+6=18$. Πουλώντας σε τιμή ίση με την αξία, δηλαδή στις 18 χ.μ, ο καπιταλιστής έχει ήδη ένα κέρδος 3 χ.μ.

Έκτο σημείο λοιπόν: Η απλήρωτη εργασία είναι η πηγή κάθε υπεραξίας.

Στον καπιταλισμό δεν υπάρχει μόνο ο εργοδότης αλλά ένα πλέγμα θεσμών και τομέων όπως λόγω χάρη ο τραπεζικός. Το σύνολο της υπεραξίας δεν πηγαίνει ολόκληρο και μόνον στον εργοδότη –θα πρέπει να το μοιραστεί σε ενοίκιο (γαιοπρόσοδος ή leasing στις μέρες μας) ή τόκο (τράπεζα, δάνειο) ή και υποχρεώσεις προς το Κράτος (φόροι κτλ). Αυτό που μένει για τον εργοδότη ονομάζεται βιομηχανικό ή εμπορικό κέρδος.

Για τον εργάτη όμως δεν έχει μεγάλη σημασία το πώς διαμοιράζεται η υπερεργασία του. Άλλωστε ο Μαρξ όταν μιλάει για ποσοστό κέρδους (το οποίο στο Κεφάλαιο ονομάζει ποσοστό της υπεραξίας) μιλάει για ποσοστό εκμετάλλευσης. Για να συνεχίσουμε με την σχέση μισθού-κέρδους, επαναλαμβάνουμε ότι η αξία ενός εμπορεύματος ορίζεται από το σύνολο της κοινωνικά απαιτούμενης εργασίας για την παραγωγή του και όχι από το πώς αυτή η εργασία διαχωρίζεται σε πληρωτέα (μισθός) ή απλήρωτη (υπεραξία, κέρδος).

Σημείο επτά: Τόσο ο μισθός (πληρωτέα εργασία) όσο και το κέρδος (υπεραξία)

μπορεί να αυξηθούν ή να μειωθούν αλλάζοντας την μεταξύ τους σχέση και αφήνοντας ανεπηρέαστη την αξία.

Η μεταβολή του λόγου της πληρωμένης και απλήρωτης εργασίας ως προς το σύνολο της εργασίας είναι η συνθήκη πάνω στον οποίο βασίζεται ο συνδικαλισμός. Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους οι εργάτες προσπαθούν να πάθουν αύξηση ή να αποτρέψουν μείωση μισθού είναι:

α) Αλλαγή στην αξία της εργατικής τους δύναμης.

β) Αλλαγή στην φυσική τιμή του χρήματος λόγω αλλαγής της αξίας του χρήματος-αλλαγή στην φυσική αξία του χρυσού παλαιότερα, συναλλαγματικές διαφορές πλέον.

γ) Αλλαγή στην ένταση ή/και στη διάρκεια της εργασίας

δ) Αλλαγή στις συνθήκες της αγοράς εργασίας.

Στην ελλαδική πραγματικότητα όλα (σίγουρα για το β) απαιτείται περαιτέρω ανάλυση) πληρούνται με την υλοποίηση των μνημονίων. Έχουμε υποβάθμιση της εργατικής δύναμης, αύξηση της έντασης, της διάρκειας και αλλαγή στις συνθήκες εργασίας (ανεργία δηλαδή εφεδρικός στρατός εργαζομένων, μείωση παραγωγικότητας, αλλαγή νομοθετικού πλαισίου κοκ).

Η αξία της εργατικής δύναμης μεταβάλλεται καθώς μεταβάλλεται και η αξία των αναγκαίων που χρειάζονται για την αναπαραγωγή της. Αν η αξία των αναγκαίων αυξάνεται, τότε μόνο μία αύξηση μισθών μπορεί να επιτρέψει στους εργαζομένους να ικανοποιούν τις ίδιες ανάγκες με πριν .

Αν η αξία των αναγκαίων μειωθεί, τότε με το να παλέψουν ενάντια σε μία περικοπή οι εργαζόμενοι προσπαθούν να πάρουν πίσω ένα κομμάτι της αξίας που παράγουν.

Σημείο όγδοο: Στόχος του εργατικού συνδικαλισμού πρέπει να είναι η αύξηση του ποσοστού του μισθού και η μείωση του ποσοστού της υπεραξίας.

Ενώ όμως οι αξίες παραμένουν ίδιες, όπως είδαμε στο σημείο εφτά, οι τιμές μπορούν να αλλάζουν λόγω μιας διακύμανσης στην αξία του χρήματος, το οποίο μπορεί να προκαλέσει αύξηση των τιμών και πληθωρισμό. Εδώ να σημειώσουμε τη διάκριση μεταξύ ονομαστική και πραγματικού μισθού.

Έστω χ πληθωρισμός, ονομαστικός μισθός 5, Τιμή Αναγκαίων 2 άρα μονάδες αναγκαίων 2.5.

Έστω χ πληθωρισμός αυξάνεται κατά 25%, ονομαστικός μισθός 5, Τιμή Αναγκαίων 2,5 άρα μονάδες αναγκαίων 2.

Παρότι ο μισθός ονομαστικά παραμένει ίδιος, στην πραγματικότητα μειώνεται καθώς με την αύξηση του πληθωρισμού μπορούν να αγοραστούν 2 αντί για 2.5 μονάδες

αναγκαίων.

Ο Μαρξ ορίζει πέντε παράγοντες σχετικά με την κατάσταση των εργατών σε τέτοιες περιπτώσεις: α) την αξία της εργατικής τους δύναμης β) την τιμή της εργατικής δύναμης, ή χρηματικό μισθό γ) την ποσότητα της κατανάλωσης, ή επίπεδο διαβίωσης δ) τη σχέση πληρωμένης προς απλήρωτη εργασία, ή σχετικό μισθό και ε) την ένταση της εργασίας.

Σημείο ένατο: Όταν οι εργάτες ζητούν αύξηση μισθού αντίστοιχης της αύξησης του πληθωρισμού, αυτό που ζητούν είναι η διατήρηση της αγοραστικής τους δύναμης και του επιπέδου διαβίωσης τους. Αυτό που ζητούν είναι να μην είναι χειρότερα από πριν.

Η ένταση της εργασία δεν πρέπει να συγχέεται με την παραγωγικότητα παρ' όλο που βραχυπρόθεσμα μία αύξηση στην ένταση είναι επίσης αύξηση στην παραγωγικότητα. Αυτό γιατί δεν αφορά μία αύξηση στο τρόπο παραγωγής αλλά οφείλεται στο ότι οι εργαζόμενοι δουλεύουν πιο σκληρά.

Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να κατανοήσουμε ότι οι υπερωρίες ή οι μειώσεις/καθυστερήσεις στις πληρωμές σημαίνουν μείωση των συνθηκών διαβίωσης. Η αντίσταση των εργαζομένων σε αυτές τις συνθήκες, είτε απαιτώντας εργασιακούς νόμους ή αύξηση μισθών, είναι απλά μία προσπάθεια να διατηρήσουν την αξία της εργατικής τους δύναμης. Σε κάθε περίπτωση όμως, πρέπει να επαγρυπνούν ενάντια στις προσπάθειες υπέρ- εκμετάλλευσης τους.

Οπότε όταν οι τιμές πέφτουν οι εργαζόμενοι έχουν συμφέρον να αντιστέκονται στην πτώση των μισθών τους. Αντίστοιχα όταν ανεβαίνουν πρέπει να ζητούν αυτό να ισχύσει και για τους μισθούς τους.

Ωστόσο, ο Μαρξ αναδεικνύει και τους περιορισμούς του συνδικαλισμού. Σχεδόν σε κάθε περίπτωση, ο αγώνας για τον μισθό περισσότερο ακολουθεί παρά προηγείται άλλων οικονομικών αλλαγών.

Σημείο δέκατο: Η δραστηριότητα των συνδικάτων είναι κυρίως αμυντική καθώς, κατά τον Μαρξ είναι «η αντίδραση της εργασίας στην προηγούμενη ενέργεια του κεφαλαίου».

Η αξία της εργατικής δύναμης έχει αρκετά ελαστικά όρια όμως, όπως: το ελάχιστο που μπορεί να καταναλώσει και το μέγιστο που μπορεί να παράγει ο εργαζόμενος και την κοινωνική κατάσταση, συνθήκες διαβίωσης των εργατών σε δεδομένο χρόνο.

Το επίπεδο των μισθών και των κερδών «καθορίζεται από την συνεχή πάλη ανάμεσα σε κεφάλαιο και εργασία (...) Το ζήτημα επιλύεται μοναχό του ως μία ερώτηση σχετικά με την δύναμη του καθενός από τους αντιπάλους».

Σε αυτήν την πάλη ο Μαρξ αναγνωρίζει ότι οι καπιταλιστές θα είναι σε ισχυρότερη θέση λόγω της ολοένα αυξανόμενης εισαγωγής της αυτοματοποίησης στην παραγωγή, η οποία συνεπάγεται περιθωριοποίηση του λιγότερου παραγωγικά εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και αδυναμία να συμβαδίσει η ζήτηση για εργασία με την συσσώρευση κεφαλαίου.

Με την συνεχή ανεργία και την ανειδίκευτη εργασία οι μέσοι μισθοί θα μειώνονται άρα και η αξία της εργασίας θα μειώνεται τείνοντας προς το κατώτερο όριο της. Ο λόγος που αποτυγχάνουν τα συνδικάτα για τον Μαρξ είναι ότι πολλές φορές δεν διαχειρίζονται σωστά την δύναμη τους στοχεύοντας στο σύντομο όφελος και επειδή δεν αντιμετωπίζουν παρά μόνο αποτελέσματα και όχι αιτίες.

Σημείο Έντεκα: Ο Μαρξ προειδοποιεί εδώ τους εργαζόμενους ότι πρέπει και να αντισταθούν στις οικονομικές πιέσεις που θα δέχονται και να κατανοήσουν ότι υπάρχουν αντίθετες πλευρές που αντιμάχονται. Ότι συντελείται η πάλη των τάξεων.

Για αυτό ο σκοπός για τον οποίο πρέπει να αγωνιστούν είναι μεγαλύτερος από τον εργατικό συνδικαλισμό. Είναι η κατάληψη των μέσων παραγωγής, η κατάργηση του μισθολογικού συστήματος, και η κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας.

Ο Μαρξ λίγο πριν κλείσει τον λόγο του σημειώνει:

«Το μονοπώλιο του κεφαλαίου μετατρέπεται σε δεσμά του τρόπου παραγωγής που άνοιξε μαζί του και κάτω απ' αυτό. Η συγκεντροποίηση των μέσων παραγωγής και η κοινωνικοποίηση της εργασίας φτάνουν σε ένα σημείο, όπου δε συμβιβάζονται με το κεφαλαιοκρατικό τους περικάλυμμα. Το περικάλυμμα αυτό σπάει. Σιμώνει το τέλος της κεφαλαιοκρατικής ατομικής ιδιοκτησίας. Απαλλοτριώνονται οι απαλλοτριωτές.»